

Klarnette çağdaş bestecilerin sesi Merve Kazokoğlu

Güray Başol

guray.basol@andante.com.tr

Bu sene dergimizin düzenlediği Donizetti Klasik Müzik Ödüllerine en iyi üflemeli çalgı icracısı kategorisinde aday gösterildiniz. Sizi tanımayanlar için Türkiye'de başlayıp Almanya'da devam eden eğitim hayatınıza değinir misiniz?

Müziğe altı yaşında piyanoyla başladım. Ağabeyim de piyano çalıyordu. Annem ve babam doktor; müziğe, sanata çok meraklılar. Annem geçirdiği çok stresli çalışma hayatı nedeniyle sanırım, müzikle evimizin havasını değiştirmek istedi. İlkokul 4. sınıftayken flüt veya arpa da başlasam mı diye düşündük. İkisi için de 1993 senesinde İstanbul Üniversitesi Devlet Konservatuvarı'nın yarı zamanlı sınavlarına girdim ve kazandım. Yalnız flütte yer olmadığını, klarnet sınıfına alabileceklerini söylediler. Biz de klarnet mi olsun arpa mı diye arada kalmışken, komşumuz, İstanbul Devlet Senfoni Orkestrası'nda çellist Suzan Altınar, dikkatimizi klarnetin kolay

taşınabilirliğine ve geniş repertuarına çekti. Biz de klarnete karar verdik.

Ortaokul ve liseyi İstanbul Alman Lisesi'nde okudum. Müzisyen olmamı okuluma borçluyum. Çok aktif, çok 'sanatçı' müzik öğretmenlerimiz vardı. Annette von Manteuffel'i anmadan geçemem. *Carmina Burana*'yı, Honegger'in *Kral Davud*'unu ezbere söyleyen ve sahneleyen bir okul korosu düşünün. Okul orkestrası, big band, dans tiyatrosu, Almanya'ya turneler... Öğretmenlerim klarinetimi çok destekledi. "Jugend musiziert" yarışmasında kazandığım ödüllerle de Almanya yolum çizilmiş oldu.

Bir yandan da yarı zamanlı konservatuvara devam ediyordum. Önce Gürhan Eteke'nin, sonra Ayhan Yunkuş'un öğrencisi olduğum 7 senenin ardından, 2000 yılında ayrıldım. 1997'den itibaren ayda bir Ankara'ya giderek özel ders aldığım Bilkent Üniversitesi Müzik ve Sahne Sanatları Fakültesi'nde klarnet hocası Alain Bo-

eglin ile derslerime Almanya'ya gidinceye kadar devam ettim.

2002'de Alman Lisesi'nden Abitur diplomasıyla mezun oldum. Detmold Müzik Yüksekokulu'nda DAAD bursuyla Prof. Hans Dietrich Klaus'un sınıfına kabul edildim. Son öğrencisi olarak 2007'de mezun oldum. Aynı yıl Frankfurt'ta Ensemble Modern Akademisi'nin bursunu kazandım. Ensemble Modern'in Frankfurt Müzik Yüksekokulu'yla ortak çağdaş müzik master programını 2008'de bitirdim. Detmold'de 2009'da oda müziğinden ve 2012'de Prof. Thomas Lindhorst'un solistik sınıfından (Konzertexamen) mezun oldum. Şu anda tiyatro sanatçısı eşimle Frankfurt'ta oturuyorum ve serbest çalışıyorum. Solo ve oda müziği konserlerimin yanında *Küçük Harlekin* gibi projelerde yer alıyorum. Yeni müzik ağırlıklı topluluklarda çalışıyorum. Haftanın bir günü de Kronberg Müzik Atölyesi'nde ders veriyorum.

Fotoğraflar: Dimo Dimov

Alman Lisesi ile birlikte konservatuvar eğitimini nasıl dengelediniz?

Zor olmadı. Almanya'da araştırmalar, çocukların severek ve ciddiye alarak yürüttükleri hobilerinin okul performanslarına olumlu etkisini ortaya koyuyor. Dersi derste öğrenmenin önemini çabuk kavırıyorsunuz. Spor ve sanatsal faaliyetler konsantrasyonu, derse odaklanmanızı geliştiriyor. Diğer taraftan ben okula çok severek giden bir çocuktum. Bazı öğretmenlerimiz bize okul için değil, hayat için, doğanın, dünyanın, evrenin bir parçası olduğumuz için öğrenmemiz gerektiği gerçeğini çok iyi kavratıyorlar. Dolayısıyla fen-matematik ağırlıklı okulumuzdan, o yöne gitmeyeceğim ta başından belli olmasına rağmen, dönem 3.'sü olarak mezun oldum.

Konservatuvarda yarı zamanlı başladığınız klarneti ne zaman meslek olarak seçmeye karar verdiniz?

Aklımda bir süre psikoloji, daha sonraları arkeoloji vardı. Müziği seçmeseydim elimde Abitur diplomam, büyük ihtimalle Freiburg Üniversitesi'nde Ortadoğu Arkeolojisi'ne başvuracaktım. "Jugend musiziert" yarışmasında kazandığım ödüller nedeniyle Almanya'da Alman Müzik Konseyi'nin (Deutscher Musikrat) düzenlediği oda müziği kurslarına davet ediliyordum. 2000 senesinde Weikersheim'daki kursta, obua profesörü Albrecht Gürsching liseden sonra ne yapmak istediğimi sordu. Müziği seçmemin güzel olacağını, Detmold Müzik Yüksekokulu'nda profesör Hans Dietrich Klaus'un sınıfını düşünebileceğimi söyledi. Bu tavsiye beni çok mutlu etti ve ilk defa gelecek planlarım arasında

klarneti de aldım.

Almanya'da eğitim alacağınız okulları hangi kriterlere göre seçtiniz?

Almanya'ya gide gele hocalar ve sınıfları hakkında genel bir bilgi edinmiştim. 2002'de liseden mezun olurken birkaç hocadan kendilerine çalmak üzere randevu aldım ve okullarının giriş sınavlarına başvurdum. Detmold'de Prof. Hans Dietrich Klaus'la dersimizden ve besteciler üzerine sohbetimizden sonra diğer tüm seçenekleri sildim. Prof. Gürsching haklıydı; Prof.

Klaus benim için ideal karakterdi. Sadece onun sınavına girdim ve öğrencisi oldum.

Modern ve çağdaş yapıtlar repertuarınıza ne zaman ağırlıklı olarak girdi?

Repertuarımdan önce tanışma faslını anlatmak isterim: 20. yy müziği hayatıma hocam Alain Boeglin sayesinde girdi. Konservatuvara paralel, ayda bir Ankara'ya gidiyor, evinde özel ders alıyordum. Bu derslerde Boeglin'in yaşama uygunluğuna göre seçip, kasete çekip yanıma verdiği birçok kaydı hâlâ saklarım: Debussy ve Ravel'den başlayarak Bartók, Stravinsky, Hindemith, Janáček... Bernstein, Gershwin, Copland... Poulenc, Milhaud, Honegger... Ufak ufak Webern, Berg, Messiaen... Resim ve plastik sanatlarla da ilgileniyordum. Picasso, Matisse, Schiele, Klimt, Soutine, Dubuffet, Miró, Arman gibi pek çok sanatçının kalın ciltli albümlerine baktığımızı, bazılarını yanıma ödünç verdiğini hatırlıyorum.

Diğer yandan, lise yıllarında Almanya'da katıldığım oda müziği kursları da 20. yüzyıl müziğini tanımamda önemli rol oynadı. Bu kurslarda tanınmış bestecilerin yanında Gideon Klein, Viktor Ullmann, Pavel Haas, Rudolf Karel, Hans Krása, Erwin Schulhoff gibi, Nazi terörünün kurbanı, çoğu hayatım toplama kamplarında kaybetmiş Yahudi bestecilerin eserlerini de çalışıyorduk. Örneğin Schulhoff o zamanlardan çok sevdiğim bir bestecedir. Kursu ayrıca Jörg Widmann gibi genç besteciler misafir oluyor, bize kendi eserlerini anlatıyor ve çalışıyorlardı.

Detmold'de lisans eğitimime başladığımda herşey bu temel üzerine yerleşti.

Okulum yeni müzik merakımı giderdiğim olanakları sundu. Prof. Klaus alışılmış repertuvardan çıkararak derse onun da duymadığı eserleri getirdiğimde, onları da Brahms'ı ele aldığı ciddiyetle ele aldı. Mezun olduktan sonra Ensemble Modern Akademisi'nin bursiyeri olarak yeni müzikle, yeni tekniklerle, ilk seslendirmelerle haşır neşir bir sene geçirdim. O sene oluşan ağ müzik hayatımı büyük ölçüde etkiledi ve Frankfurt'a yerleştim.

Sizce yaşayan bestecilerin eserlerini konsere hazırlarken besteci icracı çalışmasının icracıya etkisi nelerdir?

Birebir besteci-icracı ilişkisi, icracıya teknik anlamda bazen hiç bilmediği dünyaların kapısını açmasının yanında, ona 'ne' olduğunu veya 'ne' olması gerektiğini düşündürmesi açısından çok önemli, hatta hayati bir ilişki. Genel olarak biz icracıların, 'ne'yi 'ne' için yaptığımızın yeterince bilincinde olmadığımız kanısındayım. X eserini neden çalışıyoruz? a) Hoşumuza gittiği için. b) Dinleyicilerin hoşuna gittiği için. c) Teklif öyle geldiği için. d) Hepsisi. Yeterli mi? Hayır.

İcraç olarak ana işlevimizin çevirmenlik olduğunu düşünüyorum. Elimizde bir metin var ve biz bu metni sese çevirip dinleyenlere nakletmekle yükümlüyük. Bir Tolstoy'u çeviren kişiyle aynı sorumluluğu taşıyoruz. Ancak bu sorumluluğu taşıdı-

ğımızı klasik veya romantik repertuarı çalarken rahatlıkla unutabiliyoruz. Çünkü arkamızdaki 'kontrol mekanizması' besteci hayatta değil, ama efsane kayıtlar hayatta. Rüştünü ispatlamış bir eseri seslendirirken o eseri 'çevirmek'ten ziyade, 'o eseri çevirmişlerin kervanına katılmış olmak' tatmin ediyor egomuzu. Bununla kişiliğimize bir katkısı var mıdır, tartışılır.

Günümüz müziğini çalışırken ise, elinizdeki metnin sahibi yanınızdayken, bir 'aracı' olduğunuzun bilincine varıyorsunuz. Besteci ve dinleyici arasındaki aracıdır. Bestecinin emrindediniz. Ama aynı zamanda metne hayat vermek için onu 'kendinizin yapmak'la yükümlüsünüz. Şair Behçet Necatigil'in Knut Hamsun çevirileri hakkında söylediği "Hamsun'u çevirmek, benim için şiir yazmak gibi birşey" sözünü düşünürüm hep. Her besteci bir Hamsun değil elbette. Ama icracılar olarak görevimiz, hepsini 'bir Hamsun olabilirlermişçesine' ele almak ve nihai kararı dinleyiciye ve tarihe bırakmak.

Küçük Harlekin'deki rolünüzde icracı kimliğiniz dışında oyuncu kimliğinize de rastlıyoruz. Bu iki önemli unsuru bir araya getirip sahneye taşımamanın zorlukları nelerdir?

En büyük zorluk, hareket hâlindeyken çalgıya hakimiyetinizi korumak ve son derece zor partiyi çalarken karakteriniz-

den çıkmamak. Stockhausen'ı benim için dahiyâne kılan, bestecinin icracıdan bu dev beklentisi. Stockhausen'ın müziğini ezberlemek ve çalmak zaten yeterince zor. Bunun üzerine hareket geldiğinde yere temasınız ve vücudunuzun merkezi normalden kat kat önem kazanıyor. Koreografiyi en doğal ve ekonomik şekilde, enerji tasarruf ederek ve çalgıyı tutuş hakimiyetiniz bozulmadan hayata geçirmeniz gerekiyor.

Burada nefesin her zamanki gibi anahtar rolü var. Vücudunuza, dolayısıyla çalgıya hakimiyetiniz, "nefesinizin kalitesi"ne bağlı. Nerede ne kadar nefes alacağımızı, nerede ne kadar harcaacağınızı, hangi noktalarda gevşeyeceğinizi hesaplamamız ve eseri bu noktalara sıkı riayet ederek çalışmamız gerekiyor. Bunu yerleştirdikten sonra da icrayı canlı ve spontane kılmak için kendinizi serbest bırakmamız ve risk almanız çok önemli. No risk, no fun.

Bu sene Donizetti Klasik Müzik Ödülleri'ne aday gösterildiniz. Duygularınızı alabilir miyiz?

Mutlu oldum, teşekkür ederim. Adaylığım, Türkiye'de alışılmış 'tam zamanlı konservatuvar mezunu, anne, baba veya aileden müzisyen, X hocanın himâyesinde' müzisyen tipi şablonuna girmeyen, kendi yolunu çizmiş benim gibi 'bağımsızlar'ın varlığına dikkati çekebilirse, ne mutlu. **A**

Fotoğraflar: Dimo Dimov